

mgr Justyna Dopierała

Szkoła Doktorska Nauk Humanistycznych, Uniwersytet Łódzki, ORCID: 0009-0005-0268-1799

**Rozwój samogłosek nosowych w redakcjach języka staro-cerkiewno-słowiańskiego
(na materiale wybranych tekstów biblijnych)**

**Development of nasal vowels in the recensions of the Old Church Slavonic language
(based on selected Biblical texts)**

Dane badawcze do projektu Narodowego Centrum Nauki BEETHOVEN CLASSIC 4, *Zróżnicowanie językowe świata Slavia Orthodoxa u progu nowożytności: ciągłość i zmiana. Badania z zastosowaniem metodologii Mixed-Methods* (2020/39/G/HS2/01652)

Research data for the National Science Centre project BEETHOVEN CLASSIC 4, *Orthodox Slavic Linguistic Varieties at the Threshold of Modernity: Continuity and Innovation. A Mixed-Methods Approach* (2020/39/G/HS2/01652)

Abstrakt. Dataset odzwierciedla różnice w przebiegu procesu denazalizacji samogłosek nosowych między poszczególnymi redakcjami języka staro-cerkiewno-słowiańskiego. Materiał badawczy obejmuje leksemy, w których występują samogłoski nosowe: przednia ϵ i tylna φ . Zostały one wyekscerpowane z fragmentów Ewangelii według św. Łukasza, pochodzących z następujących zabytków: *Ewangeliarz Dobromira* z XII w. i *Biblia z Târgoviște* z 1512 r. w redakcji średniobułgarskiej, *Ewangeliarz Mirosława* z XII w. i *Biblia Belgradzka* z 1552 r. w redakcji serbskiej oraz *Ewangeliarz Archangielski* z ok. 1092 r. i *Biblia Ostrogska* z 1580 r. w redakcji ruskiej. Ekscerpcją objęto również odpowiadające fragmenty *Kodeksu Zografskiego*, którego tekst spisany głagolicą poświadcza klasyczne cechy języka staro-cerkiewno-słowiańskiego, m.in. zachowanie samogłosek nosowych w ich etymologicznych miejscach.

Abstract. The dataset reflects the differences in the denazalization process of nasal vowels among the various recensions of Old Church Slavonic. The research material comprises lexemes containing nasal vowels – the front nasal vowel ϵ and the back nasal vowel φ – which have been excerpted from fragments of the Gospel according to St. Luke drawn from the following monuments: *Dobromir Gospel* from the 12th century and the *Târgoviște Bible* from 1512 in the Middle Bulgarian recension; *Miroslav Gospel* from the 12th century and the *Belgrade Bible* from 1552 in the Serbian recension; and the *Archangelsk Gospel* from around 1092 and the *Ostrog Bible* from 1580 in the Russian recension. Additionally, excerpts from corresponding fragments of the *Codex Zographensis* have been included; its Glagolitic text attests to the classic features of Old Church Slavonic, including the preservation of nasal vowels in their etymological positions.

Słowa kluczowe: język staro-cerkiewno-słowiański, redakcje, samogłoski nosowe, denazalizacja, Slavic translations of the Gospel

Keywords: Old Church Slavonic language, recensions, nasal vowels, denasalization, Slavic translations of the Gospel

Nadzór naukowy: dr hab. **Ivan N. Petrov**, prof. UŁ, Katedra Filologii Słowiańskiej, Wydział Filologiczny, Uniwersytet Łódzki, ORCID: 0000-0002-0189-833X; dr **Agata Kawecka**, Katedra Filologii Słowiańskiej, Wydział Filologiczny, Uniwersytet Łódzki, ORCID: 0000-0002-3908-4163

Opracowanie datasetu na potrzeby repozytorium: mgr **Emilia Jarecka**, Szkoła Doktorska Nauk Humanistycznych, Uniwersytet Łódzki, ORCID: 0009-0005-7272-6446

Opis tabel i wykresów

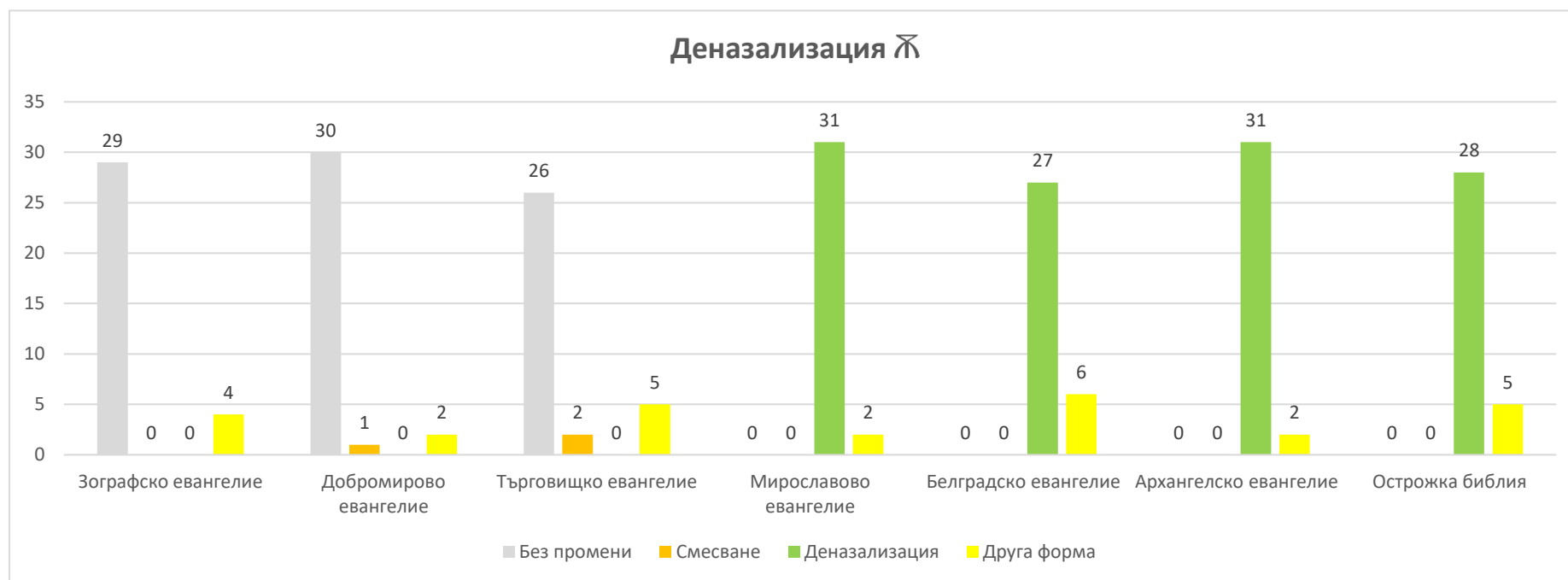
Tabele zawierają zestawienia leksemów z poszczególnych zabytków piśmiennictwa staro-cerkiewno-słowiańskiego, w których kolorami oznaczone zostały oznaczone różne sposoby rozwoju samogłosek głosowych: kolor biały – przypadki zachowania samogłoski głosowej, pomarańczowy – zmieszanie samogłosek nosowych, zielony – denazalizacja, żółty – przypadki, w których użyty został inny leksem, niezawierający samogłoski nosowej. Wykresy przedstawiają częstotliwość występowania poszczególnych zjawisk w badanych tekstach. Część pierwsza dotyczy ewolucji samogłoski nosowej tylnej φ , oznaczonej w cyrylicy literą wielki jus π . Część druga dotyczy ewolucji samogłoski nosowej przedniej ϵ , oznaczonej w cyrylicy literą mały jus λ .

Description of tables and charts

The tables present compilations of lexemes from various monuments of Old Church Slavonic in which different vowel developmental processes are indicated by colour. White indicates cases of vowel preservation, orange denotes the mixing of nasal vowels, green represents denazalization, and yellow marks cases where a different lexeme, not containing a nasal vowel, is used. The charts illustrate the frequency of occurrence of each phenomenon in the texts under study. The first section pertains to the evolution of the back nasal vowel φ , represented in Cyrillic by the letter big yus (π), while the second section relates to the evolution of the front nasal vowel ϵ , represented in Cyrillic by the letter little yus (λ).

1. Деназализация ⚡

	Без промени
	Смесване
	Деназализация
	Друга форма

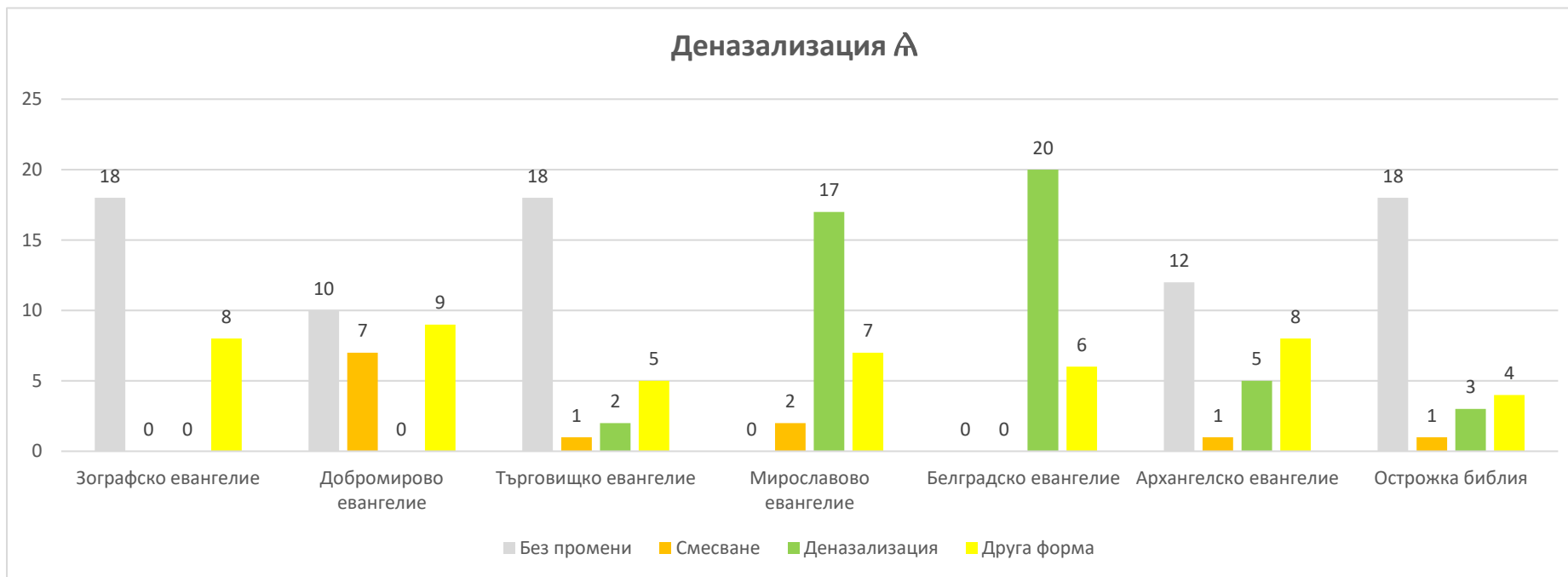

№	Мест.	Зогграфско евангелие	Добромирово евангелие	Търговищко евангелие	Мирославо евангелие	Белградско евангелие	Архангелско евангелие	Острожка библия
1.	4.	искаахѣ	искаахѣ	искаахѣ	искаахю	искаахочу	искаахочу	искаахочу
2.	7.	бѣ оубили	бѣ оубили	бѣиша оубили	бише оубили	бѣише оубили	бѣиша оубили	бѣиша оубили
3.	8.	боѣхѣ бо сѧ	боѣхѣ бо сѧ	боахѣ бо сѧ	боѣхю бо се	боахочу бо се	боахочу бо сѧ	боахочубосѧ
4.	13.	їюдѣ	їюдѣ	їоуѣдѣ	июдочу	їоуѣдочу	июдочу	їоуѣдочу
5.	15.	сѣшта	сѣща	сѣща	сочаго	сочѣща	сочѣща	сочѣщочу
6.	23.	въздрѣдоваша сѧ	въздрѣдовашѣ же сѧ	въздрѣдоваше сѧ	въздрѣдовахю се	въздрѣдоваше се	въздрѣдовашасѧ	въздрѣдовашасѧ
7.	40.	пасхѣ	пасхѣ	пасхѣ	паскю	пасхочу	пасхочу	пасхочу
8.	45.	пасха	пасхѣ	пасхѣ	паскю	пасхочу	пасхочу	пасхочу
9.	61.	скѣдольницѣ	скѣдельницѣ	скѣделницѣ	скюдѣльници	скоуѣденицѣ	скоуѣдѣльницѣ	скоуѣделъницѣ
10.	62.	водѣ	водѣ	водѣ	водю	водочу	водочу	водочу
11.	80.	пасхѣ	пасхѣ	пасхѣ	паскю	пасхочу	пасхочу	пасхочу
12.	87.	горьницѣ	горьницѣ	горницѣ	горницю	горницочу	горьницю	горницочу
13.	88.	-	велинѣ	велїѣ	велию	велїю	великочу	велїю
14.	89.	постѣланѣ	постѣланѣ	постѣланнѣ	постѣланю	постѣланноу	постѣланочу	постѣланочу
15.	94.	пасха	пасхѣ	пасхѣ	паскю	пасхочу	пасхочу	пасхочу
16.	106.	-	-	сїѣ	сню	сїю	сню	сїю
17.	107.	пасха	пасхѣ	пасхѣ	паскю	пасхочу	пасхочу	пасхочу

№	Мест.	Зoгpафскo евaнгeлиe	Дoбpoмирoвo евaнгeлиe	Търгoвищкo евaнгeлиe	Миpслaвoвo евaнгeлиe	Бeлгpaдскo евaнгeлиe	Архaнгeлскo евaнгeлиe	Острoжскa библия
18.	111.	пpиїмѣ	принимѣ	пpїимѣ	примю	пpїимюу	принимюу	пpїимюу
19.	112.	мѣкѣѣ	мѣкѣѣ	мѣкѣ	мюки	мюѣкѣ	мюѣкѣѣ	мюѣкѣѣ
20.	113.	гѣмѣ	гѣмѣ	гѣмѣ	гѣмю	гѣмю	гѣмю	гѣмю
21.	126.	чѣшѣ	чѣшѣ	чѣшѣ	чѣшю	чѣшюу	чѣшю	чѣшюу
22.	127.	хѣмѣ	хѣмѣ	хѣмѣ	хѣмюу	хѣмюу	хѣмюу	хѣмюу
23.	132.	гѣмѣ	гѣмѣ	гѣмѣ	гѣмю	гѣмю	гѣмю	гѣмю
24.	144.	хѣмѣ	пoxмѣлѣ	хѣмѣ	хѣмюу	хѣмюу	хѣмюу	хѣмюу
25.	155.	мѣмѣ	мѣмѣ	мѣмѣ	мѣмю	мѣмѣ	мѣмю	мѣмѣ
26.	158.	чѣшѣ	чѣшѣ	чѣшѣ	чѣшю	чѣшюу	чѣшю	чѣшюу
27.	164.	мѣмѣ	мѣмѣ	мѣмѣ	мѣмѣ	мѣмѣ	мѣмѣ	мѣмѣ
28.	165.	кѣрѣвѣмѣ	кѣрѣвѣмѣ	кѣрѣвѣ	кѣрѣвѣ	кѣрѣвѣ	кѣрѣвѣю	кѣрѣвѣю
29.	168.	рѣмѣ	рѣмѣ	рѣмѣ	рѣмѣ	рѣмѣ	рѣмѣ	рѣмѣ
30.	169.	пpѣдѣмѣшѣтѣмѣ	пpѣдѣмѣшѣтѣмѣ	пpѣдѣмѣшѣтѣмѣ	пpѣдѣмѣшѣтѣмѣ	пpѣдѣмѣшѣтѣмѣ	пpѣдѣмѣшѣтѣмѣ	пpѣдѣмѣшѣтѣмѣ
31.	172.	мѣмѣ	мѣмѣ	мѣмѣ	мѣмю	мѣмю	мѣмю	мѣмю
32.	179.	пpѣдѣмѣтѣмѣ сѣ	пpѣдѣмѣнѣ вѣдѣтѣ	пpѣдѣмѣтѣмѣ сѣ	пpѣдѣмѣнѣ вѣдѣтѣ	пpѣдѣмѣтѣмѣ сѣ	пpѣдѣмѣнѣ вѣдѣтѣ	пpѣдѣмѣтѣмѣ сѣ
33.	184.	вѣдѣтѣмѣ	вѣдѣтѣ	вѣдѣтѣ	вѣдѣтѣ	вѣдѣтѣ	вѣдѣтѣ	-

2. Деназализация А

	Без промени
	Смесване
	Деназализация
	Друга форма

№	Мест.	Зогграфско евангелие	Добромирово евангелие	Търговищко евангелие	Мирославо евангелие	Белградско евангелие	Архангелско евангелие	Острожка библия
1.	1.	приближааше же са	приближаше же са	приближааше же са	приближи се	приближааше же се	приближашеса	приближаше же са
2.	7.	бѣ оубили	бѣ оубили	бѣиша оубили	више оубили	бѣише оубили	бѣиша оубили	бѣиша оубили
3.	8.	боѣхѣ бо са	боѣхѣ бо са	боахѣ бо са	боѣхю бо се	боахоу бо се	боахоу бо са	боахоубоса
4.	17.	обою на десате	обою на десате	двою на десате	обою на ї	двою на десете	обою на десате	обоюна десате
5.	23.	възрадоваша са	възрадовашѣ же са	възрадоваше са	възрадоважю се	възрадоваше се	възрадовашаса	възрадовашаса
6.	23а.	възрадоваша са	възрадовашѣ же са	възрадоваше са	възрадоважю се	възрадоваше се	възрадовашаса	възрадовашаса
7.	24.	сѣвѣишаша	сѣвѣишѣ	сѣвѣишаше	сѣвѣишаше	сѣвѣишаше	сѣвѣишаша	сѣвѣишаша
8.	38.	подобно вѣ	подобно вѣ	подобаше	подобно вѣ	подобаше	подобно	подобно вѣ врема
9.	53.	въшедзшема	въшедѣше	въходѣшема	шѣдѣша	въходѣшема	въшедзшемѣ	въсходѣшема
10.	57.	сзраштетѣ	срѣцетѣ	срѣцет	срѣцетѣ	срѣцет	сзрацетѣ	срѣцетѣ
11.	63.	неса	носѣ	носа	носецѣ	носе	носа	носа
12.	99.	оба на десате	оба на десате	оба на десате	оба на десете	оба на десете	оба на десате	обана десате
13.	122.	конѣаетѣ са	конѣаетѣ са	сконѣает са	конѣает се	сконѣает се	конѣаетѣса	сконѣаютса
14.	148.	гла	глаѣ	гла	гле	гле	гла	гла

№	Мест.	Зografско евангелие	Добромирово евангелие	Търговицко евангелие	Мирославо евангелие	Белградско евангелие	Архангелско евангелие	Острожка библия
15.	149.	естѣ	естѣ	ес	астѣ	ест	естѣ	естѣ
16.	156.	памат	паматѣ	въспоминаніе	памет	въспоминаніе	памат	въспоминаніе
17.	159.	по вечерѣнїи	по вечерѣнни	по вечера	по вечера	по вечера	по вечеранни	по вечера
18.	160.	гла	глаѣ	гла	гле	гле	гла	гла
19.	161.	си	си	сїа	си	сїа	си	сїа
20.	162.	чаша	чѣша	чаша	чаша	чаша	чаша	чаша
21.	167.	пролѣетѣ сѧ	-	проливает сѧ	проливаетъ се	проливает се	проливается	проливаетсѧ
22.	170.	ма	ма	ма	ме	ме	ма	ма
23.	179.	прѣдаетѣ сѧ	прѣданѣ бѣдетѣ	прѣдастѣ сѧ	прѣданѣ бюдетѣ	прѣдастѣ се	преданѣ боудетѣ	предастѣсѧ
24.	181.	начаса	начашѣ	начаша	начесе	начеше	начаша	начаша
25.	181.	начаса	начашѣ	начаша	начесе	начеше	начаша	начаша
26.	187.	хотаї	хотѣи	хотани	хотени	хотени	хотани	хотани